

Original article

Lise Öğrencilerinin Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Investigation of High School Students' Attitudes towards Disabled Individuals

Alptürk Akçöltekin ^{a,*}, Hikmet Şevgin ^b & Banu Çiçek Özdemir ^c

^aDepartment of Physical Education and Sport Teacher, Faculty of Sport Sciences, Ardahan University, Ardahan, Turkey

^bDepartment of Special Education, Faculty of Education, Muş Alparslan University, Muş, Turkey

^cDepartment of Special Education, Faculty of Education, Giresun University, Giresun, Turkey

Özet

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumlarını demografik değişkenler açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda 20 madde ve 4 faktörden oluşan "Lise Öğrencilerinin Engelli Bireylere Yönelik Tutum" ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin faktörlerinin güvenirlik katsayısı sırası ile 0,81 0,78 0,77 ve 0,62'tir. Ölçeğin ilgili boyutundan alınan yüksek puan katılımcıların ilgili boyuta ilişkin tutumunun yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Araştırmanın örneklemini 2018-2019 eğitim öğretim yılında 4 farklı lisenin 9. 10. 11 ve 12 sınıfında öğrenim gören 978 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde, lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumları üzerinde cinsiyet değişkeninin en önemli etkiye sahip değişken olduğu, lise öğrencilerin engelli bireylere yönelik tutumları açısından ağaç yapısı oluşturan en önemli değişkenlerin sırasıyla cinsiyet, sınıf düzeyleri, derslerde engellilik hakkında bilgi edinme, engelli tanıdığı olma ve engelliler hakkında bilgi edinme yolları değişkenleri olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu ek olarak, erkek öğrenciler arasında engelliler hakkında herhangi bir bilgilendirici ders almayanların engelli bireylere yönelik tutumları, bilgilendirici ders alanlara göre daha etkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Buna ek olarak, erkek öğrenciler arasında 9. ve 10. sınıf öğrencileri üzerinde engelli bir tanıdığına sahip olma değişkeni daha etkilidir. Benzer şekilde engelli tanıdığı olan erkek öğrenciler üzerinde engellilik hakkında bilgi edinme değişkeninin daha etkili olduğu belirlenmiştir. 9. 10 ve 11. sınıfta öğrenim gören kadın öğrencilerden engelliler hakkında herhangi bir bilgilendirici ders almayanların engelli bireylere yönelik tutumları, bilgilendirici ders alan öğrencilere göre daha etkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Yine Engelliler hakkında herhangi bir bilgilendirici ders almayan kız öğrenciler üzerinde engelli biriyle arkadaş olma isteği değişkeninin daha etkili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Engelli, Tutum, Lise öğrencileri, Ölçek Uyarlaması.

Abstract

The purpose of this study is to examine high school students' attitudes towards disabled individuals in terms of demographic variables. For this purpose, the "Attitudes of High School Students towards People with Disabilities" scale consisting of 20 items and 4 factors was used. The reliability coefficient of the factors of the scale is 0.81 0.78 0.77 and 0.62, respectively. The high score obtained from the relevant dimension of the scale means that the participants' attitude towards the relevant dimension is high. The sample of the study consists of 978 students studying in the 9th, 10th, 11th and 12th classes of 4 different high schools in

* Corresponding author:

Alptürk Akçöltekin, Department of Physical Education and Sport Teacher, Faculty of Sport Sciences, Ardahan University, Ardahan, Turkey.
Email: alp7501@gmail.com

the 2018-2019 academic year. When the findings of the research are examined, it is seen that the variable of gender has the most important effect on the attitudes of high school students towards disabled individuals and that the most important variables that form a tree structure in terms of high school students' attitudes towards disabled individuals are respectively gender, grade levels, learning about disability in lessons, and ways of obtaining information about disabled people. In addition, it was concluded that among male students, those who did not take any informative lessons about disabled people had more effective attitudes towards disabled individuals than those who took informative lessons. In addition, the variable of having a disabled acquaintance is more effective on 9th and 10th grade students among male students. Similarly, it was determined that the variable of obtaining information about disability was more effective on male students who knew a disabled person. It was concluded that female students studying in the 9th, 10th and 11th grades, who did not take any informative lessons about disabled people, had more effective attitudes towards disabled individuals than students who took informative lessons. It was determined that the variable willing to be friends with a disabled person was more effective on female students who did not take any informative lessons about disabled people.

Keywords: Disable, Attitude, High School Students, Scale Adaptation.

Received: 11 December 2020 * **Accepted:** 06 January 2021 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/baflas.2020.266.2>

GİRİŞ

Engellilik vücuttan beklenen normal davranışlar, yetenekler, görevler ve aktivitelerin yerine getirilmesindeki eksiklik veya sınırlılıklardır (WHO, 1980). Buna ek olarak engellilik; bireyin sağlık durumu ile kişisel ve çevresel faktörleri arasındaki etkileşimin negatif yönlerini ön plana çıkaran, toplumsal katılımı kısıtlayan ve aktiviteleri sınırlayan bir olgudur (WHO, 2014: 3). Son olarak Dünya Sağlık Örgütü tarafından engelli kavramı, bireyin sınırlılıkları ve katılım kısıtlamalarını kapsayan bir şemsiye terim olarak ifade edilmektedir (WHO, 2016). Genel olarak engellilik bireyin yaşam aktivitelerini sınırlayıcı, kısıtlayıcı zihinsel ve fiziksel bozukluklarla birlikte bireyin yetenekleri ve gücündeki sınırlılık durumudur (Coleman, 2000; Whyte & Ingstad, 1995). Engellilik, bireyin kendisi, ailesi ve çevresi olmak üzere bir bütün olarak ele alındığında nüfusun önemli bir kısmını doğrudan ilgilendirmekte ve bu yönüyle toplumun tamamını etkileyen bir sorun olabilmektedir (Ünal & Yıldız, 2017). Engellilerin sınıflandırılmasında farklı sınıflandırmalar yapılmakla birlikte, genel olarak engelliler bedensel, zihinsel ve ruhsal olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Bedensel engelliler de kendi içinde; ortopedik, görme, işitme ve konuşma engelli olarak sınıflandırılabilir (Genç, 2015: 67). Engellilik, kültürel bir kavram olmakla birlikte bireyin birlikte yaşamak zorunda kaldığı engeli, bireyin biyolojik kapasitesinden ziyade, yaşadığı sosyal ve kültürel alanda, insanlarla birlikteyken bir anlam kazanmaktadır. Bireyin doğuştan ya da sonradan edindiği engellilik durumunun sosyal ve kültürel olarak anlamı, bireyin engellilik durumuna yönelik tepkilerinde ve toplumun engelli bireye bakış açısına göre değişmektedir ve bu kültürel anlam toplumlar arasında farklılık gösterir (Burcu, 2002, s. 85-86). Engelli bireyler fiziksel olarak bir özre sahip olmakla birlikte toplumun engellilere ilişkin önyargısı ve kayıtsız

kalmaması da sosyal bir engel olarak karşılıklarına çıkmaktadır. Bu nedenle görme engelli bir insan için ana problem körlüğün kendisi değil bu alanda toplumda var olan önyargılar, ayrılıkçı yaklaşım ve uygulamalarla engelli bireylere sağlanan imkanların yetersizliğidir (Emiroğlu, 2008). Her kültürde olduğu gibi Türk kültüründe de engelli bireylere ilişkin olarak var olan kültürel tanımlamalar bulunmaktadır. Sosyo-kültürel yapıda yer alan sosyal tutumlar ve değerler kişinin beden gerçekliğinin belirlenmesinde biyolojik olgulardan çok daha fazla etkilidir (Siebers, 2001, s.1). Bugün bazı ülke ve bölgelerde engelliler, engeli olmayan insanlarla yaşam biçimi ve yaşam standartı yönünden farkı ortadan kaldırmışken, bazı ülkelerde ise engelli bireyler toplum dışına itilmişlikten kurtulamamışlardır (Karahana-Güven & Kuru, 2015:36). Kişilerin çalışma kapasitelerinde ve yaşamsal fonksiyonlarında da engeller oluşturan engellilik durumu, yaşamsal aktiviteleri kısmi ya da tam olarak azaltmakta ve en önemlisi de sosyal yaşamlarını engelsiz olarak sürdürmelerini zorlaştırmaktadır (Barnes & Mercer, 2005: 528). Buna ek olarak engellilik bir sosyal dışlanma unsuru olmakla birlikte engelli bireyler için sosyal ilişkilerden, temel hizmetlere erişimden, kültürel ve toplumsal faaliyetlerden, yakın çevreden ve iktisadi sahadan mahrum kalmak diğer bir engel durumu olarak ortaya çıkmaktadır (Genç, 2012). Bu gibi durumlardan kaynaklı olarak engelliler çoğu zaman doğrudan veya dolaylı olarak olumsuz tutumlarla karşılaşmaktadırlar. Bu olumsuz bakış açıların, önyargıların ve ayrımcılığın engellenmesine yönelik tedbirlerin alınmasına, insanların engelli bireylere bakış açılarını değiştirmeye yönelik programların oluşturulmasına ve bunların uygulanmasına ihtiyaç vardır (Küçüküçüklü, 2012). Toplum içerisinde engellilerin yaşadıkları pek çok olumsuz durum bireylerin engellilere karşı sahip oldukları sosyal tutumlardan kaynaklanmaktadır (Antonah & Livneh, 2000). Engelli bireyler açısından, engelin fiziksel yönleriyle baş etmek, toplumda engel nedeniyle yaşanan ayrımcılık ve baskı ortamıyla başa çıkmaktan çok daha kolaydır (Fine & Asch, 1988). Engelli bireylerin toplumsal hayat tam anlamıyla adapte olabilmelerinin sağlanması amacıyla kamusal alanda iyileştirme ve düzenlemelerin yapılmasıyla birlikte, engelli bireylerin toplum içerisinde aktif bir şekilde çalışan, kazanan ve kendi kendilerine yeten bireyler olmaları için desteklenmeleri toplumsal yaşamın bir gereğidir (Yıldırım, vd. 2011). Bireylerin bu becerileri kazanabilme ve yaşamın sonraki dönemlerinde meslek edinerek bağımsız bir yaşam sürdürmelerinde, okul öncesi, ilkökul ve daha sonraki öğretim kademelerinde verilen eğitim ve bu eğitimin niteliği ile sıkı bir ilişki içerisinde (Özsoy, 1989; Sarı, 2002). Bazı araştırma sonuçlarına göre, küçük yaşta çocukların engelli bireylere karşı olumsuz bir tutum içerisinde olduğu ve bu tutumun lise ve üniversite düzeyinde ya da yetişkinler düzeyinde de devam ettiği belirlenmiştir. Özellikle bireylerin ergenlik döneminde engellilere yönelik oluşturacakları algıları yaşam boyu devam etmektedir (Lindsey, Panek & Jungers, 2008). Bireylerin engellilere yönelik bu olumsuz tutumları, onların okul, iş ve toplumla bütünleştirilmelerini engelleyen en önemli unsurdur. Engelli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirebilmek için öncelikle toplumda var olan tutumları, tutumların oluşumun nedenlerini ve değişimini etkileyen noktalarla birlikte tutumun değişiminde önemli rolü olabilecek destek kaynaklarının belirlenmesi gerekmektedir (Yazbeck vd., 2004).

İlgili literatür incelendiğinde kişilerin engelli bireylere yönelik olarak içinde buldukları tutumlara ilişkin çalışmalar yapıldığı belirlenmiştir. Bu çalışma ile lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumlarını belirlenmesi amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmada lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumlarının demografik değişkenler açısından değişimini belirlemek amacıyla tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek ve tutum gibi özelliklerinin belirlendiği araştırma türüdür (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2012).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklem seçiminde kolayda örnekleme tekniği kullanılmıştır. Kolayda örnekleme, ana kütle içerisinde seçilecek örnek kesimin araştırmacının yargılarına belirlendiği tesadüfi olmayan örnekleme yöntemidir. Kolayda örneklemede veriler, ana kütlede en kolay, hızlı ve ekonomik şekilde toplanır (Malhotra, 2004: 321). Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılında Ardahan İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 4 farklı devlet lisesinde öğrenim görmekte olan 9. 10. 11. ve 12. sınıf öğrencileri ile yürütülmüştür. Öğrencilere ait demografik değişkenler Tablo’1de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya katılanlara ait demografik değişkenler

Değişken		Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	404	% 41.3
	Erkek	574	% 58.7
Sınıf	9. Sınıf	367	% 37.5
	10. Sınıf	285	% 29.1
	11. Sınıf	159	% 16.3
	12. Sınıf	167	% 17.1
Toplam		978	100

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin 404 (%41.3)’nün kadın ve 574 (%58.7)’nin erkek olduğu ve öğrencilerin 367 (% 37.5)’nin 9. sınıf, 285 (% 29.1)’nin 10. sınıf, 159 (% 16.3)’nün 11. sınıf ve 167 (%7.1)’nin ise 12. sınıf öğrencisi olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Akçöltekin (2016) tarafından uyarlama çalışması yapılan “Lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutum” ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 20 madde ve 4 faktörlü bir yapıdadır. Ölçeğin birinci faktörü “*kişisel özellikler*” (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7) maddelerinden, ikinci faktör “*çalışma yaşamı*” (8, 9, 10, 11, 12) maddelerinden, üçüncü faktör “*kişiler arası ilişkiler*” (13, 14, 15, 16, 17) maddelerinden ve dördüncü faktör “*yetkinlik bağımsız yaşam*” (18, 19, 20) maddelerden oluşmaktadır. Ölçeğin birinci ve ikinci faktörü puanlanırken veriler ters çevrilerek üçüncü ve dördüncü faktörler

puanlanırken ise düz şekilde puanlanmaktadır. Ölçeği 1. faktöründe güvenilirlik 0,81, 2. faktörde 0,78, 3. faktörde 0,77 ve 4. faktörde ise 0,62'dir. Ölçeğin 4. faktörünün güvenilirlik katsayısının eşik değer olan 0,70 değerinin altında olmasının nedeni olarak ise faktördeki madde sayısının az olmasından düşünülmektedir. Sun & Rueda'e (2012) göre soru sayısının az olduğu faktörlerde güvenilirlik sınırını 0.60 ve üstü olarak kabul edilmektedir. Ölçeğin genelini cronbach alpha güvenilirlik katsayısı ise 0,88 olarak belirlenmiştir.

Verileri Analizi

Bu kısımda araştırma kapsamında elde edilen verilerin yapısı ve dağılım şekli incelenmiş olup kullanılacak analiz yöntemine karar verilmiştir. Elde edilen verilerin normal bir dağılım göstermesi durumun da parametrik, göstermediği durumda ise non-parametrik yöntemlere başvurulacaktır. Bu araştırmada bağımlı değişken adına elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov testi ile test edilmiştir. Tablo 2'de bağımlı değişken olan lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumlarına ait normallik testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 2. Ölçekten elde edilen puanlara ilişkin normal dağılım tablosu

	Kolmogorov - Smirnov		
	Statistic	df	p
Lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumları	0,095	978	0,000

p< 0,05

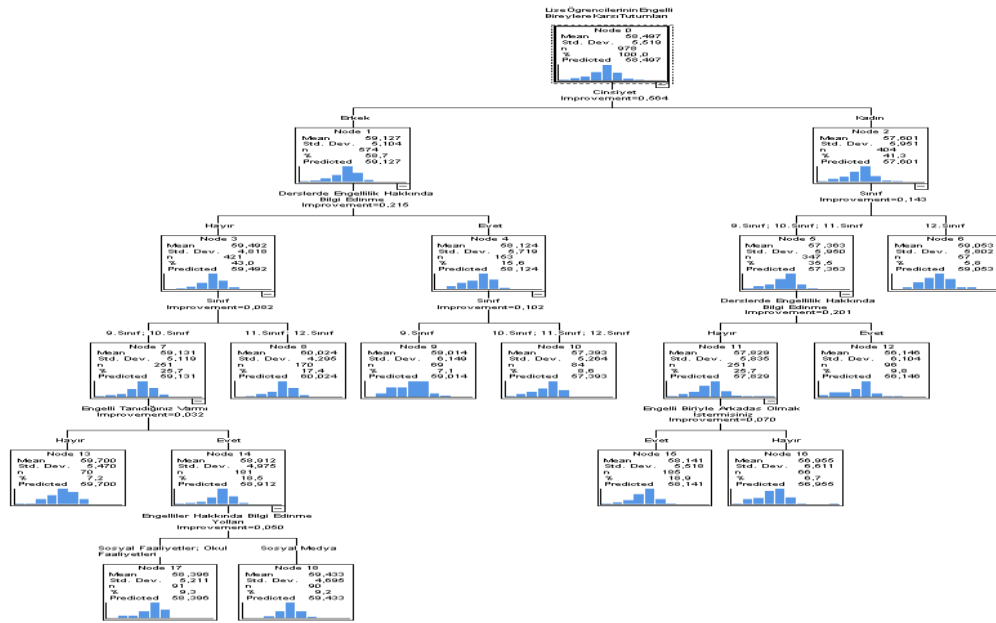
Tablo 2'de görüldüğü üzere p anlamlılık değerinin 0,05 değerinden düşük olduğu görülmektedir. Bu değer dağılımın normal bir dağılım göstermediğine işaretler. Yine verilere ilişkin çarpıklık (skewness/std.hata) değeri 4,448 ve basıklık (Kurtosis/std.hata) değeri 7,762 olarak elde edilmiştir. Bu değerlerin de -1 ile +1 aralığında olmadıkları görülmektedir. Bu değerlerde yine verilerin normal bir dağılım göstermediğine işaretler. Dolayısıyla bu araştırma kapsamında non-parametrik yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Bu çalışmada elde edilen verilerin analizinde karar ağaçları yöntemleri altında yer alan ve non-parametrik bir analiz yöntemi olan sınıflama ve regresyon ağacı (SVRA) yöntemi kullanılmıştır.

Breiman, Friedman, Olshen ve Stone tarafından 1984 yılında ortaya atılan SVRA, bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi ağaç yapısıyla sunan bir analiz yöntemidir. Bağımlı değişkenin kategorik olduğu durumda sınıflama ağacı, sürekli olduğu durumda regresyon ağacı yapısı oluşturur (Breiman, Friedman, Olshen & Stone, 1993). Bu yöntemin bir görselleştirme ile sonuçları sunması, diğer regresyon tekniklerinden bu tekniği üstün kılmaktadır (Kayri & Boysan, 2008). Bu araştırmada bağımlı değişken olan Lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumları, ölçekte yer alan maddelerin toplamından oluşan sürekli bir değişken olduğu için SVRA analiz yöntemi altında Regresyon ağacı oluşturulmuştur.

Bu araştırma da verilerin düzenlenmesi için MS Excel programından, yine verilerin betimlenmesi ve normallik testi ile regresyon ağacı analiz yöntemi için SPSS programından yararlanılmıştır.

Bulgular

Lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek için regresyon ağacı modeli kurulmuştur. Regresyon dağılımı ile kurulan regresyon ağacı modelinde, bağımlı değişken üzerinde bağımsız değişkenlerin etkisi ile oluşan ağaç yapısını gösterir grafik Şekil 1’de görüldüğü gibidir.

Şekil 1. Lise Öğrencilerinin Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Değişkenlere İlişkin Regresyon Ağacı Diyagramı.

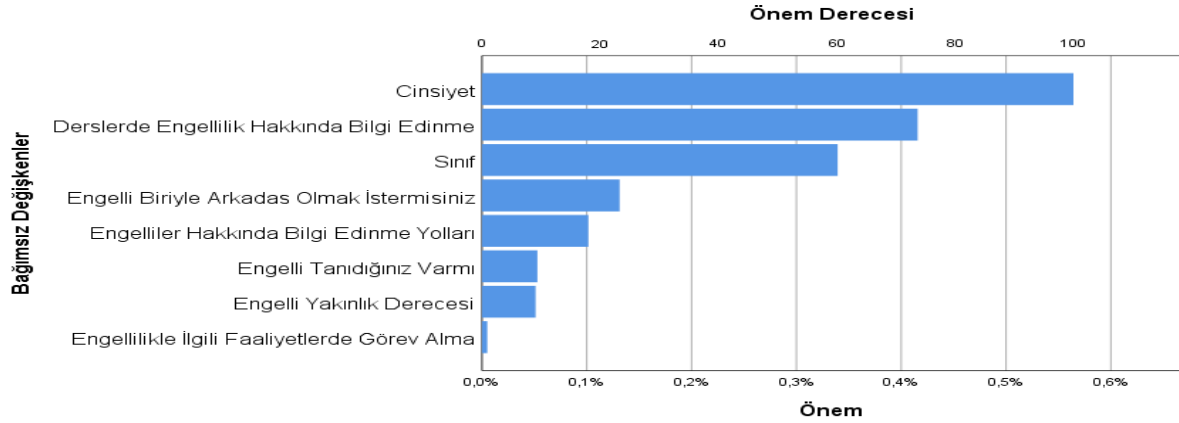
Şekil 1’deki regresyon ağacında cinsiyet, derslerde engellilik hakkında bilgi edinme, sınıf, engelli biriyle arkadaş olma, engelliler hakkında bilgi edinme, engelli tanıdığı olma, engelli yakınlık derecesi ve engellilikle ilgili faaliyetlerde gönüllü görev alma değişkenleri, lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutum düzeyleri ile ağaç yapısı oluşturan değişkenler olarak elde edilmiştir. Regresyon ağacı, örneklemedeki öğrencileri engelli bireylere yönelik tutumlarını cinsiyete göre iki ayrı düğümde ele almıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin engelli bireylere yönelik tutumları üzerinde başat etki gösteren değişken, “cinsiyet” olmuştur. Erkek öğrencilerin engelli bireylere yönelik tutumlarının kız öğrencilere göre daha etkili (59,127) olduğu görülmektedir. Erkek öğrenciler arasından “okulda engelliler hakkında herhangi bir bilgilendirici ders” almayan öğrencilerin “ders alan öğrencilere” oranla engelli bireylere yönelik tutumlarının daha etkili (59,492) olduğu görülmektedir. Son olarak regresyon ağacı bulguları model içerisinde engelli tanıdığı olmayan öğrenciler üzerinde herhangi bir değişkenin etkili olmadığını

gösterirken, engelli tanıdığı olan öğrenciler üzerinde “engelliler hakkında bilgi edinme yolları” değişkeninin etkili olduğunu göstermektedir.

Kız öğrenciler arasından 12. sınıf öğrencilerinin 9. 10 ve 11. sınıf öğrencilerine oranla engelli bireylere yönelik tutumlarının daha etkili (59,053) olduğu görülmektedir. Yine 9. 10 ve 11. sınıf kız öğrenciler arasından “derslerinde engelliler hakkında herhangi bir bilgilendirici ders” almayan öğrencilerin ders alan öğrencilere oranla engelli bireylere yönelik tutumları daha etkili (57,829) çıkmıştır. Son olarak regresyon ağacı bulguları modelde “engelliler hakkında bilgilendirici ders” alan öğrenciler üzerinde herhangi bir değişkenin etkili olmadığını gösterirken “engelliler hakkında bilgilendirici ders” almayan öğrenciler üzerinde ise “engelli biriyle arkadaş olma isteği” değişkeninin etkili olduğunu göstermektedir.

Regresyon ağacı analiz yöntemi ağaç grafiğinin yanında bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde olan etkilerinin sayısal ve standardize edilmiş yüzdelerine göre sıralamaktadır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki önem düzeylerini veren grafik Şekil 2’deki gibidir.

Şekil 2. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde önem grafiği.

Şekil 2’de yer alan Bağımsız değişkenlere ait bar grafiklerinin sayısal ve standardize edilmiş yüzdelerine göre sıralamaktadır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki önem düzeylerini veren grafik Şekil 2’deki gibidir.

Tablo 3. Bağımlı değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde önem düzeyleri

Bağımsız Değişkenler	Önem Değerleri	%
Cinsiyet	0,564	100,0%
Derslerde Engellilik Hakkında Bilgi Edinme	0,416	73,7%
Sınıf	0,339	60,1%
Engelli Biriyle Arkadaş Olmak İster misiniz?	0,131	23,3%
Engelliler Hakkında Bilgi Edinme Yolları	0,102	18,0%
Engelli Tanıdığınız Var mı?	0,053	9,4%
Engelli Yakınlık Derecesi	0,051	9,1%
Engellilikle İlgili Faaliyetlerde Görev Alma	0,005	0,9%

Tablo 3'te görüldüğü üzere, bağımlı değişken üzerinde en fazla açıklayıcılığa sahip olup en önemli bulunan değişkenler sırasıyla cinsiyet, derslerde engellilik hakkında bilgi edinme, sınıf, engelli biriyle arkadaş olma isteği, engelliler hakkında bilgi edinme yolları, engelli tanıdığı olma, engelli yakınlık derecesi ve engellilikle ilgili faaliyetlerde gönüllü görev alma değişkenleridir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmada lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumları çeşitli değişkenler açısından regresyon ağacı yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulardan, lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumları üzerinde cinsiyet değişkeninin en önemli etkiye sahip değişken olduğu sonucu elde edilmiştir. Yine lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumları açısından ağaç yapısı oluşturan en önemli değişkenler sırasıyla cinsiyet, sınıf düzeyleri, derslerde engellilik hakkında bilgi edinme, engelli tanıdığı olma ve engelliler hakkında bilgi edinme yolları değişkenleri olduğu sonucu elde edilmiştir. Lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumları açısından bu değişkenlerin Tablo 3'te de üstlerde sıralandığı görülmektedir. Buna göre erkek öğrencilerden derslerinde engelliler hakkında herhangi bir bilgilendirici ders almayanların engelli bireylere yönelik tutumları, bilgilendirici ders alanlara göre daha etkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Buna ek olarak, erkek öğrenciler arasından 9. ve 10. sınıf öğrencileri üzerinde engelli bir tanıdığa sahip olma değişkeni daha etkilidir. Benzer şekilde engelli tanıdığı olan erkek öğrenciler üzerinde engellilik hakkında bilgi edinme değişkeninin daha etkili olduğu belirlenmiştir.

İkinci düğümde 9. 10 ve 11. sınıfta öğrenim gören kadın öğrencilerden derslerinde engelliler hakkında herhangi bir bilgilendirici ders almayanların engelli bireylere yönelik tutumları, bilgilendirici ders alan öğrencilere göre daha etkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Yine Engelliler hakkında herhangi bir bilgilendirici ders almayan kız öğrenciler üzerinde engelli biriyle arkadaş olma isteği değişkeninin daha etkili olduğu belirlenmiştir.

Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki önem derecelerini gösteren şekil 2'deki grafik incelendiğinde önem sırasına göre sıralanan değişkenlerin lise öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumları üzerinde benzer bir sıralama ile regresyon ağacı diyagramında anlamlı düğümler oluşturduğu görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Akçöltekin, A. (2016). Attitudes toward People with Disabilities: Scale Adapted For High School Students. *Revista Kasmera*, 44(3).
- Antonak, R. F., & Livneh, H. L. (2000). Measurement of attitudes towards persons with disabilities. *Disability and Rehabilitation*, 22 (5), 211-224

- Barnes, C., & Mercer, G. (2005). "Disability, Work And Welfare: Challenging The Social Exclusion Of Disabled Persons", *Work, Employment & Society*, 19 (3), 527-545.
- Breiman, L., Friedman, J., H., Olshen, R., A. & Stone, C.,J.(1993). Classification and Regression Trees. Boca Raton, London, New York, Washington: Chapman & Hall.
- Burcu, E. (2002).Üniversitede okuyan özürlü öğrencilerin sorunları: Hacettepe-Beytepe Kampüsü öğrencileri örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 83-103.
- Coleman, D. (2000). Assisted suicide and disability. *Human Rights: Journal of the Section of Individual Rights and Responsibilities*, 27 (1), 1-11.
- Emiroğlu, B. G. (2008, 30 Ocak-1 Şubat). Üniversitelerde görme engelli öğrenciler için bilişim. Akademik Bilişim 2008, Çanakkale, Türkiye’de sunulan bildiri. Retrieved from http://www.bilism.org/sunular/Emiroglu_AB08.pdf
- Fine, M., & Asch, A. (1988). Disability beyond stigma: Social interaction, discrimination, and activism. *Journal of Social Issues*, 44(1), 3-21. Retrieved from http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRr/10279/18014
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). How to design and evaluate research in education (Eight Edition). New York: McGraw-Hill.
- Genç, Y. (2012). "Sosyal Hizmet Bilimine Giriş", Atatürk Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Ders Kitabı, Erzurum: Online Yayın.
- Genç, Y. (2015). Engellilerin Sosyal Sorunları ve Beklentileri, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 15/ 35, 65-92.
- Karahan, G, B. & Kuru, E. (2015). "Ortopedik, Görme ve İşitme Engelli Öğrenciler İçin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, S: 10 (1).
- Kayri, M. & Boysan, M. (2008). Assesment of relation between cognitive vulnerability and depression’s level by using classification and regression tree analysis. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 168-177.
- Küçüküçü, M. S. (2012). Konya’da engelli bireylerin ve ailelerinin toplumsal hayatta yaşadıkları zorlukların araştırılması projesi (TR52-12-TD-01-42). Retrieved from http://planlama.mevka.org.tr/attachments/article/134/Konya_da_Engelli_Bireylerin_Zorluklarinin_Arastirilmasi.pdf
- Lindsey, J.A., Panek, P.E. & Jungers, M.K. (2008). College student perceptions of persons within tellectual disability at three different age. *Research in Developmental Disabilities*, 29, 61-69.
- Özsoy, Y. (1989). Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar. Ankara. 177-205.
- Sarı, H. (2002). Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Çağdaş Öneriler. Ankara: Pegem Yayınları
- Siebers, T. (2001). Disability in theory: From social constructionism to the new realism of the body. *American Literary History*, 13(4), 737-754.
- Sun, J. C. Y. & Rueda, R. (2012). Situational interest, computer self-efficacy and selfregulation: Their impact on student engagement in distance education. *British Journal of Educational Technology*, 43(2), 191-204.

- Ünal, V. & Yıldız, M. (2017). “Üniversite Gençliğinin Engellilere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Sivas Örneği”. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 57, 341-358.
- WHO. (1980). International classification of impairments, disabilities and handicaps. Geneva: World Health Organisation.
- Whyte, S.R. & Ingstad, B. (1995). Disability and culture: An overview. S.R. Whyte and B. Ingstad (Eds.), Disability and culture (ss.1-5). California: University of California Press.
- World Health Organization (WHO) (2014). Disability: Draft WHO Global Disability Action Plan 2014–2021; Better Health for All People with Disability, Report by the Secretariat, Sixty-Seventh World Health Assembly, A67/16, 4 April, http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA67/A67_16-en.pdf?ua=1 (ET:21.01.2020)
- World Health Organization (WHO). (2016). Disabilities. Retrieved from <https://www.who.int/topics/disabilities/en/>
- Yazbeck, M., McVilly, K., & Parmenter, T.R. (2004). Attitudes towards persons with intellectual disabilities. *Journal of Disability Policy Studies*, 15 (2), 97-111.
- Yıldırım, F., Z. Dökmen, N. Mamatoğlu & diğ. (2011). İşgücü Piyasasının Özürlüler Açısından Analizi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Kasım, Ankara.